

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasilo avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovarisa
v Idriji.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljke je pošiljati franko.

Učiteljski Tovarish izhaja vsak petek popoldne. Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.

Vse leto velja . . . 10— K
pol leta 5— "
četrt leta 2—50 "
posamezne številke po 20 h.

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 20 h za petlet-vrsto. Priloge poleg poštnine 15 K.

Za oznanila je plačati od enostolpne petlet-vrste, če se tiska enkrat . . . 14 h
" " " dvakrat . . . 12 "
" " " trikrat . . . 10 "
za nadaljnja uvrščanja od petlet-vrste po 8 h.
Oznana sprejema Učiteljska tiskarna (telefon št. 118).

Naročnino, reklamacije, to je vse administrativne stvari je pošiljati samo na naslov:

Upravništvo Učiteljskega Tovarisa
v Ljubljani.

Poštna hranilnica št. 53.160.

Reklamacije so proste poštnine.

Nujna prošnja.

Prijatelj, ki spisuje kulturno zgodovino Slovencev, me je naprosil, naj mu pre- skrbim zanesljivih in točnih podatkov o razdelitvi draginjskih doklad kranjskemu učiteljstvu, ker hoče temu socialnemu in kulturnemu žalostnemu dejstvu v svojem delu posvetiti posebno poglavje, da ostane krivica prihranjena še poznim rodovom.

Tem potem prosim vse prizadete to- variše in tovarišice, naj mi takoj pošljejo ves material. Tisti, ki so to že storili na drug naslov, naj tega več ne store, ker je vse ono gradivo že v pravih rokah.

Naj zve javnost vse, da popolnoma spozna položaj naprednega učiteljstva. Resnica naj govori!

Zadeva je nujna — takoj na delo! Bati se ni nikomur ničesar in nikogar, ker sta krivica in pristranost že dosegli svoj višek!

E. Gangl.

Učiteljske draginjske do- klade v kočevskem okraju.

Priobčili ste že več dopisov iz vrst učiteljske Raje o načinu razdelitve draginjskih doklad v vilajetu Kranjskem, a žalostna stvarina še daleč ni izčrpana.

V soboto, 21. t. m., smo imeli okrajno učiteljsko konferenco, katere edini dnevni red je bila volitev zastopnikov v okrajni šolski svet. Izvoljena sta bila s petkratno večino nad klerikalnimi kandidati napredna učitelja I. Loser v Borovcu (Morobitz) in F. Stefančič v Laščah. Znani Slomškar in pol I. Štrukelj, ta imenitni izumitelj »poetičnih« šolskih kronik, je zaman izkušal z raznimi pismi napraviti zmešnjavo zlasti med kočevskimi kolegi. Dobil je le 11 glasov. Umevno je, da je zmaga tudi lista naprednih namestnikov F. Wigeleta v Loškem potoku in Fr. Kautzkega v Kočevju. In šele pri tej priliki smo dobili natančne informacije o draginjskih dokladah. Zato pridemo tudi šele sedaj v javnost z njimi. Ker poznamo te gos- pojuče paše in beže, smo malo pričakovali, a še veliko manj dočakali. Prosim vas: Slovensko učiteljsko društvo tega okraja

je imelo letos 32 članov. In veste, na koliko je porosil blagoslov iz deželnega dvorca? Na 0 učiteljev in le 4 učiteljice! In še izmed teh so dobile tri le 10% in le ena 15% doklado. Velike Lašče in Sodražica, kjer deluje po zatrdilu klerikalnega nadzornika samega, jako vestno 12 učnih oseb in je za učne uspehe v pretečenem šolskem letu dobilo celo priznanje deželnega šolskega sveta, sta bili popolnoma prezrti (doklad deželni bi moralo biti 8 teh oseb)! In to vključ temu, da to učiteljstvo nima niti nobenih stranskih dohodkov in tudi ne prostega stanovanja! Takisto praznih rok je deželnozborni Miklavž prišel k naprednemu učiteljstvu v Ribnici in v Dolenji vasi. In koliko je še drugih prezirancev na manjših šolah! Klerikalno učiteljstvo v Dobropoljah je pa seve radodarni svetnik moral obdariti s 25% doklado v obliki svetlih kron. Lahko si je torej misliti, kako uničujoče vpliva ta gorostasna krivica na še itak potrta srca ubogega učiteljstva! Gospodje, ki so se »stekli zaslug« za ta način razdelitve, bi pač zaslužili medalje z veliko številko 5 v sredi, ki naj bi njihovo tanko vest trajno opominjala na ono božjo zapoved, ki pravi: ne ubijaj!

Da, dušna smrt! Koliko groznejša je od telesne. S telesno se trpljenje jenja, z dušno še le pričenja. Spričo teh in še mnogo drugih že dokazanih dejstev je treba z nova pribiti, da slovenskim klerikalcem služi glede naprednega učiteljstva kot vodilno načelo besede Senoe: Živi in umiraj, umiraj in živi! Prav je imel deželni odbor- nik dr. Triller, ki je pri odklonitvi soodgovornosti za deželno gospodarstvo omenjal tudi način razdelitve učiteljskih doklad. Denar vseh davkoplačevalcev se je raz- delil skoro edinolet pristašem S. L. S.! Za pesek v oči so si izbrali le nekatere neško- dljive jim učiteljice. Da, gospod urednik, jaz nisem prijatelj kričanja in ne pretirava- nja, a vendar izrečem spričo omenjenih in še spodaj navedenih fakt globoko pre- pričanje, da je tista znana »previdnost« delila milost z malimi izjemami le onim, ki so bili previdni s svetotajstvi Slom- škarje. Naj bo potem še tako bogat in še tako zanikern! In kdor se ni izkazal z vstopnico v to klerikalno organizacijo, je bil zavržen, naj bo še tako potreben, veste

bil zavržen, naj bo še tako potreben, vesten in priden! Vsaj za naš slovenski del okraja vzdržujemo to trditev vsak čas in pred vsakomur.

Zdi se mi, da je tu vmes tudi ma- ščevalni akt Jaklič-bega, ki se more do- sedaj ponašati s tako majhno peščico »svo- jih dragih« v volilnem okraju. Kdor bi mor- da še utegnil dvomiti o mojih trditvah, tega prosim, naj vzame v roke ročni zapisnik, poišče imenik šol in učiteljstva ter pozve- duje resničnost mojih očitaj, ki so: Zakaj je dobila Slomškarica N. K. v K. 25%, na- predna učiteljica A. K. na R., ki je najmanj tako potreben kot ona, pa 0% doklado? Zakaj je dobil Slomškar F. J. v L. pot., ki ima z orglarjo okoli 300 K stranskih do- hodkov in prosto stanovanje, 20%, njegov tovariš na isti šoli C. V., ki je navezan le na svojih borih 66 kron na mesec, to- rej brez stranskih dohodkov in brez pro- stega stanovanja, pa 0%? Zakaj je Slom- škar in organist A. P. v F. V., sin bogatih staršev, dobil 25%, učiteljica Sl. Z. v V. L., hči učiteljice-vdove, brez vsakega imetja, in ki mora tudi z le 66 K na mesec preživ- ljati se, 0% doklado? Zakaj je dobila Slom- škarica J. Sch. v D. v., katere oče je menda v 6. plačilnem razredu državnih uradnikov, 25%, tovariš Neslomškar na isti šoli, J. J., ki je sin revnih kmetijskih staršev, pa 0% doklado? Najgorostasneje pa je, da sta Slomškarica A. S. v R. — pred dvema leto- ma srečna dedinja več tisoč kron, katerih dobri tek je okusila celo neka njena tova- rišica v elegantnih hotelskih počitnicah, in M. T. v R., edina hči trgovca in lastnika dveh hiš v Lj., deležni 10% — oziroma 25% doklade; na isti šoli nastavljena na- predna učiteljica A. K. (poleg še mnogo drugih tudi jako potrebnih), ki mora edino s svojimi službenimi skromnimi prejemki priživljati sebe in mater-vdovo, pa tudi 0%!? In koliko je še drugih slučajev!

Gospod urednik! Verjemite mi: ne mo- rem se ubraniti solz, celo bridkih solz, ko pišem te vrstice in ko mislim na to, s kako resignacijo so mi ti reveži in te reve izra- žali svoje gorje, in ko se ne morem iznebiti bojazni, da bo ta vnebovpijoča krivica na- pravila iz dobrih učiteljskih oseb slabe in koliko bo zaradi tega trpela mladina in do- movina! Naj vam, žrtvam turškega reži-

ma, vam junakom in junakinjam — znača- jem, prinese sveti Božič vsaj nekaj du- ševnega miru in v ranjena vaša srca naj posije vsaj žarek tolažilnega upanja, da mora prej ali slej tudi vam roditi se socia- len odrešenik! To želi najiskrenejše vaš, v čutu pravičnosti še nikdar v svojem, nad 20letnim službovanju tako globoko uža- ljeni — sotrpin.

Vsem okr. učit. društvom.

(K zadnjemu uvodniku.)

Opravičeno ogorčenje je razburilo to- variša F. W-a, ker le v razburjenju je mo- gel napisati v zadnjem »Tovarišu« poziv: »Vsem okrajnim učiteljskim društvom«.

Popolnoma soglašam z njim glede pr- vega dela: učiteljska društva naj uvedejo pri svojih članih okcijo za podporo prezr- tim. Dobro, krasna misel!

Nikakor pa ne morem razumeti tov. F. W-a, da priporoča prositi tudi šolske prijatelje itd. Res, precej(?) prijateljev imamo. Hvaležni smo jim, da nas pod- pirajo pri naših organizacijah in da nam dajejo moralno oporo. Toda prositi jih gnotne podpore ne za organizacijo, tem- več za posamezne člane, ali veste, kaj je to? Slaba se nam godi, gotovo, a miloščine ne prosimo. Tako globoko ne smemo pasti. Naš ugled, naš stanovski ponos nam brani podvreči se javni milosti. Hvala Bogu, ni- smo pohabljeni in tudi ne lenuhi. Za svoje delo zahtevamo le plačilo. In če nam na- rod, ki zanj živimo, ne more in noče dati življenjskih pogojev, naj zvedo naši za- namci, da smo pač poginili na braniku od glada, izkrcavali za narod, ki je ravo- dušno občudoval naše umiranje; nismo pa dali svojim krvnikom tako željno prič- kovanega užitka: niso nam strli našega po- nosa, naše časti! — Prosim ni greh, a prosim naj oni, ki ni opravičen zahtevati. Preveč je bede v naši domovini, preveč takih, ki morajo prositi, ki so navezani na milost. Pritrgali bi tem — tudi dobrosrčnost ima svoje meje — pritrgali bi mi, ki moremo zahtevati le plačilo. Seveda, če naših za- htev ne marajo slišati — mi njihove mo- ramo — potem naj pride naša kri nad nje in nad njihove otroke!

B.

LISTEK.

Iz umetniškega sveta.

Slovensko deželno gledališče.

»Hoffmannove pripovedi«. Opera v 3 dejajnih s prologom in epilogom. Uglas- bil Jacques Offenbach. Vsebina: Bogati Lindorf ljubi operno pevko Stello, s ka- tero je za časa njenega bivanja v Milanu imel pesnik Hoffmann ljubavno razmerje. Na gostovanju v Norimberku ga Stella zopet vidi, ljubezen vzplamti v njenem srcu. Pesnika povabi na sestanek. Njene- ga slugo Andreja pa podkupi Lindorf in prestreže pismo, da ga Hoffmann ne dobi. Na vsak način bi rad Lindorf odvrnil pesnika od Stelle: sklene ga upijati. Predigra nam kaže razposajeno dijaško pivsko družbo v Lutrovi kleti. Hoffmann preveč pije in pripoveduje prijateljem o svojih treh ljubeznih. Vsako teh vidimo sedaj v resnici v treh dejanjih.

Prvo dejanje se vrši v Spalanzanije- vem fizikalničnem kabinetu. Tja pride Hoff- mann, ki se je zaljubil v Olimpijo, Spalan- zainjevo hčer, dasiravno je bila automa- ta. Ugajala je Hoffmannu še bolj, ko je kupil od Coppelija čudovite naočnike, skozi katere se vse lepše vidi kot je v

resnici. Da Olimpija ni automata prepriča njega in vso pri Spalanzainju zbrano družbo, ko zapoje dovršeno umetno arijo. Ko Coppelius zapazi, da ga hoče Spalan- zaini spraviti ob dobiček, v jezi razdrobi Olimpijo in tako uvidi Hoffmann osramo- čen, da je ljubil — automato.

Drugo dejanje. Iz dvorane v palači beneške kurtizane Giuliette se nudi raz- gled na krasno, mesečno noč nad Benet- kami. Hoffmann se zaljubi v Giulietto, ki ljubi Slemila, moža brez sence. Čarovnik Dapertutto jo ima in bi rad tudi dobil Hoffmannovo, seveda s pomočjo Giuliette. Ta je že popolnoma vjela zaljubljenega pesnika v svoje mreže, da ji obljubi svojo podobo, pod pogojem, da se mu vda. Ona prekrši svojo obljubo in ga izda njegovim nasprotnikom. Iz daljave se začuje petje in krotot Giuliette.

Tretje dejanje. Crespelova hči An- tonija je od strasti do petja začela bole- hati in morala obljubiti očetu, da ne bo več pela. Obišče jo ljubeč Hoffmann in ona v svoji sreči zapoje. Pride dr. Mira- kel, ki ga Crespel sumi, da je s svojimi pijacami umoril njega pokojno ženo. Ne- varni dr. Mirakel pričara Antoniji prikazen njene ranjke matere, ki jo pregovarja, naj zapoje. Antonija se ne more premagati, zapoje lepo kot slavček in umre.

V epilogu smo zopet v Lutrovi kleti,

kjer je Hoffmann pravkar končal s svo- jimi pripovedkami. — Jacques Offenbach je znan kot zastopnik frivolne francoske cancanoperete in je šele s svojo opero »Hoffmannove pripovedi« prodrl na sve- tovrne gledališke odre in to leto dni po svoji smrti. Zanimivo je, da so na Dunaju prvič izvajali »Hoffmannove pripovedi« oni nesrečni večer, ko je gledališče na Ringu pogorelo. Mogoče je to tudi krivo, da so opero nekaj časa odstavili iz re- pertoarjev. Sedaj pa se vsepovsod poje. Uspeh provzroči lahka godba, krasne sli- ke in predvsem Offenbachova bujna orke- stracija. Dosedanji dve letošnji uprizo- ritvi na slovenskem odru sta uspeli iz- vrstno. Operna kriza je bila že pereče vprašanje in šele z angažiranjem dveh novih sposobnih moči je rešena. Kot Hoffmann se je predstavil Harfner-Karas in se odlikoval z lepim petjem, s še bolj naravno in premišljeno igro. Pevec in igravec dobrih lastnosti. Naj ga nam in- tedanca ohrani! Antonijo je pela novoan- gažirana primadona Lowzynska, ki ima izšolan glas in poje res s čutom.

Manj je pristojala vloga Giuliette Pantovi. Premalo kurtinzanskega je bilo na nji, kakor na vsem in v drugem dejanju premalo strastnega italijanskega. Tudi za- hteva popularna barkarola v pevskem oziru več. V opereti ima Pantova več

sreče. Srčkana Olimpija je bila Richtarje- va. Njena koloratura je nekaj izvanred- nega. Partije Spalanzainja, Slemila in Crespela so našle v Fejfarju dobrega in- terpreta. V demonske vloge Coppelija, Dapertutta, in dr. Mirakla se je hvalno uživel Križaj. Kakor v peyskem tako tudi v igralskem oziru je on zmerom dober. Njemu naslednika dobiti bo težko. Skrbno stori svojo dolžnost Peršlova. Visoko alt partijo Niklausa je izvedla pohvalno, v zadnjem aktu je zadovoljivo pogodila glas Antonijine stare matere. Neznatne vloge Hermana (Kovač), Lutra (Vouko), Co- chnila, Pitichinaccia, Franca (Vondra) ni- so motile. Zbor je vobče znal, v predigri je bil nekoliko neroden. Hrazdira je tem- peramentno vodil opero, orkester zaslužil za ponovitev barkarole pred epilogom za- hvalno ploskanje. Splošno so bile »Hoff- mannove pripovedi« ena najboljših leto- šnjih predstav, zato tudi gledališče oba- krat nabito polno. Gledališki list je lagal, ki je naznanil konec predstave ob polu 10. uri, iz gledališča smo šli šele ob en četrt na 11. uro. Zakasnitve vzrok so bi- le predolge pavze med dejanji.

—ec.

Prihodnja operna predstava bo ope- ra »Naskok na mlin« Karla Weissa, kom- ponista znane opere »Poljski žid« in pri- ljubljene operete »Revizor«.